

Van bron naar beeld

Hoe teken je een historische strip?

TOBI DAHMEN, YASCO HORSMAN EN KEES RIBBENS

In deze korte tekst licht striptekenaar Tobi Dahmen, in samenwerking met gastredacteurs Yasco Horsman en Kees Ribbens, zijn eerdere en huidige werk toe. Deze tekst sluit aan bij de strip van Dahmen in dit forum.

In this short text, comics artist Tobi Dahmen discusses his past and present work together with guest editors Yasco Horsman and Kees Ribbens. This text accompanies Dahmen's comic in this forum.

Tobi Dahmen (*1971) behoort tot een generatie tekenaars die de historische strip nieuwe invulling geeft. De Duitse striptmaker, die sinds 2008 in Utrecht woont, debuteerde met korte autobiografische strips. In de grafische roman *Fahrradmod* (2015, in het Nederlands verschenen als *Fietsmod*, 2018) vertelt hij over zijn jeugd in Duitsland en zijn fascinatie met Britse muziekculturen. In 2024 brak Dahmen door met het volumineuze *Columbusstraße* (verschenen als *Columbusstraat* in 2026).¹ Dit boek over de geschiedenis van zijn familie in Düsseldorf tijdens de Tweede Wereldoorlog belicht zowel het dagelijks leven als de persoonlijke keuzes van zijn familieleden rond de grote historische ontwikkelingen tijdens het nationaalsocialisme. Behalve de verwevenheid van micro- en macrogeschiedenis toont Dahmen hiermee, zoals hij in zijn getekende bijdrage aan dit forum van *BMGN – Low Countries Historical Review* verklaart, hoe ‘de Nazi-staat uiteindelijk bijna al zijn burgers medeverantwoordelijk heeft gemaakt.’²

In *Columbusstraat* verbindt Dahmen het persoonlijke en autobiografische met het historische. Waar grafische romans van Art Spiegelman en Marjane Satrapi (respectievelijk *Maus* en *Persepolis*)³ vooral gebaseerd zijn op persoonlijke ervaringen en ooggetuigenverslagen, baseert Dahmen zich voor zijn boek op archiefonderzoek en op persoonlijke

documenten van familieleden: brieven, dagboeken en foto's die hij citeert in zijn werk en inkadert in een uitgebreide historische verantwoording achter in het boek. In zijn gebruik van archiefmateriaal sluit het werk van Dahmen aan bij een recente ontwikkeling in de grafische roman, waarbij tekenaars zich niet enkel op eigen ervaringen baseren, maar ook getuigenissen van anderen, al dan niet vastgelegd in een archief, tot strip verwerken. De non-fictiestrip *Irmina*, waarin de Duitse striptekenaar Barbara Yelin een geschiedenis van collaboratie in beeld brengt, is hiervan een voorbeeld, evenals de strips gebaseerd op de getuigenissen van Holocaustoverlevenden verzameld in *Het onvoorstelbare verbeeld*, waaraan Dahmen een bijdrage leverde op basis van een getuigenis van de Belgische Holocaustoverlevende Simon Gronowski.⁴

Dit jaar publiceert Dahmen samen met de Syrische vluchteling Akram Al Saud, *Al-Fazia' الفظيع – the Horror: Surviving Syria's Prisons* over de terreur tijdens het Assad-regime in de Syrische gevangenissen en daarbuiten.⁵ Deze aangrijpende strip, gemaakt binnen het Canadese project 'Survivor-Centred Visual Narratives' waarin stripmakers, historici en genocideoverlevenden samenwerken, belicht een recent verleden en stelt impliciet de vraag naar de mogelijkheden en beperkingen van de strip als medium. In een passage, die Dahmen ook toont in zijn bijdrage aan dit forum, beeldt de tekenaar zichzelf af terwijl hij thuis met tape op de vloer de afmetingen van een Syrische cel aangeeft. Zo roept hij op invoelbare wijze de benauwend kleine omvang van de cel op, voor zichzelf en voor de lezers. Binnen het kader van plakband op de vloer is echter alleen een leegte te zien. Zo laat Dahmen tevens zien dat de strip, waarin verschillende kleine kaders elkaar opvolgen, een medium is waarin de lezer altijd gevraagd wordt om het eigen voorstellingsvermogen te gebruiken om ingekaderde tekeningen tot leven te brengen – óók in het geval van *Al-Fazia'*, waarin een situatie wordt opgeroepen die elke verbeelding te boven gaat. In de strip die Tobi Dahmen speciaal voor dit forum maakte, reflecteert hij op zijn werkwijze in dit medium.

- 1 Tobi Dahmen, *Fahrradmod* (Carlsen 2015); Nederlandse editie: *Fietsmod* (SubQ 2018); Tobi Dahmen, *Columbusstraße* (Carlsen 2024), Nederlandse editie: *Columbusstraat* (Scratch 2026).
- 2 Tobi Dahmen, 'Van bron naar beeld. Hoe teken je een historische strip?', *BMGN – Low Countries Historical Review* 141:3 (2026). DOI: <https://doi.org/10.51769/bmgn-lchr.26626>.
- 3 Art Spiegelman, *Maus: A Survivor's Tale*. 2 dln. (Pantheon 1985, 1991); Marjane Satrapi, *Persepolis*. 4 dln. (L'Association 2000-2003).

- 4 Barbara Yelin, *Irmina* (Reprodukt 2020); Tobi Dahmen, 'Moederliefde', in: Erik de Graaf en Christine Braun (red.), *Het onvoorstelbare verbeeld. Tien stripauteurs, tien verhalen over de Holocaust en andere Nazi-misdaden* (Scratch 2024) 92-101
- 5 Tobi Dahmen en Akram Al Saud in samenwerking met Uğur Ümit Üngör en Charlotte Schallié, *Al-Fazia' الفظيع – the Horror: Surviving Syria's Prisons* (University of Toronto Press 2026).

Tobi Dahmen is stripmaker en illustrator. Hij volgde de opleiding visuele communicatie aan de Fachhochschule Düsseldorf waar hij in 1997 afstudeerde met als specialisatie Illustratie en hij publiceert al vanaf 1994 strips. Hij woont en werkt sinds 2008 in Nederland. In 2015 publiceerde Dahmen de autobiografische graphic novel *Fahrradmod* (in 2018 in Nederland verschenen als *Fietsmod*), in 2024 gevolgd door *Columbusstraße* (in Nederland uitgebracht als *Columbusstraat* in 2026). Hij werkte daarnaast onder meer mee aan *Stell dir vor! Comics über die Nachkriegszeit* (avant-verlag 2025) en publiceerde samen met Akram Al Saud recent *Al Fazia' – Das Grauen. Überleben in Syriens Gefängnissen* (Carlsen Comics 2026). E-mail: tobi@tobidahmen.de.